

## Overligger: Litteratur- og erfaringsopsamling om forebyggende indsatser

3. april 2024

---

Denne analyse indeholder en opsamling og sammenfatning af et udvalg af eksisterende litteratur og erfaringer om forebyggende indsatser i forlængelse af kommissoriets 2. tema - *Vi skal vide hvilken forebyggelse, der kan hjælpe borgeren, før problemerne vokser*. Det centrale undersøgelsesspørgsmål er, hvilken viden om effekt og økonomi mv. der i dag findes om forebyggende indsatser, herunder budget- og samfundsøkonomiske gevinster ved investeringer i forebyggende indsatser. Der er lagt særligt vægt på at belyse effekt og økonomi ved forskellige forebyggende metoder, som har været afprøvet i Danmark.

Analysen ser, jf. *Bilag 29 – Notat om definition og afgrænsning af forebyggelse på socialområdet*, særligt på forebyggelse til børn, unge og voksne efter serviceloven. Men både som ramme for analysen og som selvstændigt undersøgelsesspørgsmål ses der også på forebyggelse i et bredere perspektiv, da det almene og det specialiserede område ikke kan ses uafhængigt af hinanden, når det gælder forebyggelse. Rammen for analysen er således den samlede forebyggelsesindsats i Danmark, herunder viden om risikofaktorer, opsporing og tidlig indsats, der kan spille en central rolle på både det almene og det specialiserede område.

Blandt hovedkonklusioner i analysen er:

- Analysen viser samlet set, at der i dag findes nogen viden om effekt og økonomi mv., som kan understøtte tilrettelæggelsen af effektive forebyggende indsatser til børn, unge og voksne. Men det er stadig på flere stræk vanskeligt at komme med håndfaste faglige anbefalinger og anvise entydige veje til at styrke den forebyggende indsats i kommunerne. Det skal blandt andet ses i lyset af, at der forsat mangler viden om metoder mv. med dokumenteret effekt til forskellige målgrupper samt viden om afledte budget- og samfundsøkonomiske konsekvenser ved sociale indsatser.
- Hvad enten det gælder forebyggende indsatser til børn og unge eller til voksne, er det centralt for effektiviteten og økonomien i indsatserne, at der ikke kun sættes hurtigt ind, når problemerne viser sig, men at der også sættes ind på den rigtige måde. Med andre ord er det centralt, at der er tale om den rette indsats til den rette målgruppe, og at indsatserne tager afsæt i socialfaglige metoder mv., der har en dokumenteret effekt. Her peger analysen på, at der vil være et potentiale for at styrke effekterne og øge det økonomiske afkast af eksisterende forebyggende indsatser, blandt andet ved i

højere grad at basere indsatser på det specialiserede socialområde på metoder mv. med dokumenteret effekt.

- Når det gælder børne- og ungeområdet, vil der også være et potentiale for at styrke effekterne og øge det økonomiske afkast af de offentlige investeringer i forebyggende indsatser, ved at øge anvendelsen af obligatoriske screeninger, da det vil sikre, at flere børn og unge med behov for en forebyggende indsats opspores tidlige, end det sker i dag. Screeninger kan eksempelvis være sprogvurderinger af alle børn i dagtilbud og eller anvendelse af forskellige validerede måleinstrumenter som led i sagsbehandlingen på det sociale område, fx IQ-test, ordblindetest og trivselsmålinger.
- Der kan på en del af velfærdsområderne og på det specialiserede socialområde være et investeringspotentiale i form af potentielle budget- og samfundsøkonomiske gevinster ved investering af ekstra offentlige midler i målrettet forebyggelse. Dette kan for eksempel gælde investeringer i forebyggende indsatser til specifikke målgrupper baseret på målgruppespecifikke metoder. Et konkret eksempel på børne- og ungeområdet er Cool Kids, der er et behandlingsprogram rettet mod børn med angst. Et konkret eksempel på voksenområdet er KLAPjob til voksne med kognitive handicap.

Det skal bemærkes, at der i forbindelse med analysen ikke er fundet relevant litteratur om generelle effekter af forebyggende indsatser på det specialiserede socialområde. Det skal ses i lyset af, at det er meget vanskeligt at drage håndfaste konklusioner om de generelle effekter af sociale indsatser, fx effekten på faglige resultater i grundskolen, gennemførelse af ungdomsuddannelse og arbejdsmarkedsdeltagelse. Det gælder eksempelvis forebyggende foranstaltninger til børn og unge efter serviceloven, hvor det ikke er muligt at opnå sikker viden om, hvordan børnene og de unge ville have klaret sig, hvis de ikke havde modtaget indsatser. Dette ville således kræve viden om, hvordan børnene og de unge ville have klaret sig i fraværet af indsatserne – og den form for viden er meget vanskelig at opnå, da der blandt andet af etiske grunde ikke kan gennemføres såkaldte RCT-forsøg, hvor nogle i målgruppen for en forebyggende foranstaltning modtager en indsats, mens andre målgruppen ikke modtager nogen indsats.

Men som det fremgår af analysen, findes der i dag nogen viden, som kan understøtte tilrettelæggelsen af effektive forebyggende indsatser til forskellige grupper af børn, unge og voksne. Det gælder blandt andet viden, som kan understøtte det forebyggende arbejde på det specialiserede socialområdet. De forskellige metoder mv. dækker imidlertid langt fra alle målgrupper. Samtidig mangler der i høj grad viden om de afledte budget- og samfundsøkonomiske konsekvenser, ikke mindst de økonomiske konsekvenser på langt sigt.

Der mangler ligeledes viden om, hvordan organisatoriske omlægninger og faglige omstillinger i kommunerne på det sociale område i højere grad kan understøtte det forebyggende arbejde, samt viden om potentielle økonomiske konsekvenser herved. Det gælder for eksempel mere helhedsorienterede indsatser på voksenområdet. På børne- og ungeområdet gælder det særligt den såkaldte Herningmodel, hvor der er flere gode erfaringer med, men hvor det stadig kan være relevant at styrke vidensgrundlaget yderligere.

Desuden hører det med til det samlede billede, at der i dag mangler viden om, hvad der er den mest hensigtsmæssige prioritering af midler til forebyggelse mellem almen- og specialområdet, herunder i et samfundsøkonomisk perspektiv.

Endelig hører det med til det samlede billede, at en mere effektiv forebyggende indsats potentielt kan understøttes af bedre incitamentsstrukturer og andre relevante styringsgreb, såfremt det understøtter anvendelse af metoder med dokumenteret effekt mv., jf. ovenfor. Det kan blandt andet være bedre rammer for sociale investeringer, samt bedre dataunderstøttelse og øget digitalisering på det sociale område. Dette har imidlertid ligget uden for rammerne af denne analyse.

Sammenfattende er billedet, at der er et potentiale for at fremme den økonomiske og faglige bæredygtighed på det sociale område ved at investere i udvikling, udbredelse og forankring af forebyggende metoder mv., der har en dokumenteret effekt, samt potentiale for at effektivere den forebyggende indsats generelt, blandt andet ved at styrke vidensgrundlaget. Men – som analysen også peger på – kan det ikke kunne lægges til grund, at der vil være en samlet samfundsøkonomisk gevinst ved generelt at øge de individuelle offentlige udgifter, der går til forskellige former for forebyggende indsatser, herunder på det specialiserede socialområde, hvis der er tale om at investere i ”mere af det samme”, dvs. en generel udvidelse af eksisterende forebyggende indsatser på det sociale område eller andre velfærdsområder.